

Jakub Šlouf, Jiří Křesťan,
Miroslav Šepták, Pavel Mücke

„Ahoj občani!“

Karel Kryl proti vnitřní nesvobodě

Martin Čechura

Když v roce 2021 získal Národní archiv do své správy rozsáhlou pozůstalost Karla Kryla (1944–1994), znamenalo to výrazný posun a oživení ve vnímání Karla Kryla v životě české společnosti.

Krylova pozice v Čechách a jeho vnímání českou společností byly vždy komplikované a nejednoznačné. Jeho písně a hudební vystoupení v letech 1968–1969 z něj udělaly legendu, kterou zůstal i po své emigraci do Německa v září 1969. Po roce 1989 se opakovaně vracel do Čech, ale ačkoliv si po celou dobu emigrace uchovával československé občanství, kvůli zklamání a deziluzi z polistopadového vývoje zůstal trvale bydlet v Mnichově. Kvůli trefné a nesmlouvavé kritice politické reprezentace i společnosti, která se odrážela i v jeho nových písních a která nesouzněla s euforií časných devadesátých let, se Krylovi nepodařilo znovu se včlenit do života obnovené Československé republiky, a už vůbec ne po rozpadu státu, proti kterému velmi hlasitě protestoval. Po jeho náhlé smrti 3. března 1994 se petrifikovala představa Karla Kryla jako legendy pražského jara s písněmi jako *Bratříčku, zavírej vrátka*, *Veličenstvo kat* nebo *Morituri te salutant*. Do obrazu někdejší legendy se pak nehodily jeho názory a aktivity po roce 1989, a proto se o nich prakticky nemluvalo. S výjimkou nejstarších písní a protestsongů zmizela z veřejného prostoru včetně televizního a rozhlasového vysílání i značná část jeho tvorby (něco podobného se stalo například Janu Werichovi).

V roce 2024, u příležitosti 80. výročí Krylova narození a 30. výročí úmrtí, připravili pracovníci Národního archivu velkou výstavu, která byla umístěna v Domě U Zlatého prstenu (Muzeum hlavního města Prahy). Současně s touto výstavou vyšla i reprezentativní publikace, která v rámci možností přenáší obsah výstavy na knižní stránky.

Výstava i kniha se snaží – a velmi dobře se jim to daří – představit Karla Kryla nikoliv jako abstraktní legendu, ale jako člověka a všestranně nadaného umělce. Pojetí publikace přesně odpovídá tomu, čím se od začátku snaží být, tedy doprovodnou knihou k výstavě. Obsahuje krátké, ale trefné texty, doprovázené velkým množstvím obrazového, z velké části dosud nikdy nepublikovaného materiálu. Autoři velmi správně rezignovali na chronologické líčení Krylova života. Namísto toho se soustředí na okamžiky, události a témata, které zásadním způsobem ovlivňovaly jeho život. Chronologická linka je ve výběru témat obsažena, ale není dominantní. Zároveň se autoři snaží překročit stín sice ikonických, avšak obecně známých momentů. Například hned v úvodní kapitole o Krylově dětství sice zmiňují traumatický okamžik, kdy před očima celé rodiny komunisté rozbíjeli rodinnou tiskárnu, hlavní pozornost je však věnována komplikovanému vztahu mladého Karla a jeho rodiny, vztahu, který byl na jedné straně ztížen jeho neústupnou povahou, na straně druhé pak zdravotními problémy a psychickým vyčerpáním otce, přeřazeného na těžkou manuální práci do Ostravy. Karlův odchod na keramickou školu do Bechyně tak byl možná úlevou pro obě strany. Na umělecké škole Karel rozvíjel svůj všestranný talent, kromě hlíny se intenzivně věnoval malbě, kresbě a grafice nebo uměleckému tisku. Tuto oblast později rozvíjel v mnichovském exilu, kdy tiskl, vydával a opatřoval obálkami cyklus básnických sbírek z edice *Poezie mimo domov*. Další kapitoly se zabývají Karlovou divadelní činností v Teplicích nebo Krylovým pobytem na vojně, která nebyla (na rozdíl od jeho pozdější stylizace) jen ryze traumatickým zážitkem, ale umožnila mu i jistou míru umělecké realizace.

Počátky hudebních aktivit jsou spojeny s kytarou, kterou získal o Vánocích 1961 jako odměnu za zlepšení prospěchu, ale také s přátelstvím s klasiky trampské hudby, bratry Wabim a Mikim Ryvolovými. Okolnosti Krylova odchodu do exilu jsou ilustrovány řadou úředních dokumentů, počínaje žádostí kanceláři Čedok o zajištění cesty do Německa a jeho celním prohlášením, přes jeho registraci u německého úřadu pro uznávání zahraničních uprchlíků až po rozsudek a udělení patnáctiměsíčního trestu za nedovolené opuštění republiky. Závěrečné kapitoly jsou věnovány návratu po roce 1989, deziluzi z politické i společenské situace a odchodu do „druhého exilu“. Zároveň se věnuje velká pozornost Krylovu rodinnému životu, způsobu práce, a samozřejmě i předčasnému skonu.

Nejcennější částí knihy je však obrazová příloha, která pochází jednak ze zmíněné pozůstalosti, ale z velké části i z archivu Karlova bratra Jana. Vyobrazena je velká část Krylových obrazů (převážně olejů a akvarelů), kreseb, uměleckých plastik a grafických prací. Cenné jsou pracovní rukopisy jeho slavných písní, psané například na ubrousku nebo jídelním lístku, často doprovázené trefnými kresbami. A samozřejmě ukázky Krylovy

poezie. Čtenář pochopitelně najde i velké množství fotografií z rodinného a uměleckého života. Velkou devízou muzejní výstavy bylo množství trojrozměrných předmětů – kromě uměleckých děl například Karlovy kytary, oblek, ve kterém se v listopadu 1989 vracel do Prahy, nebo kuřácké potřeby včetně popelníku se zbytkem cigarety. Tyto předměty jsou v knize samozřejmě zastoupeny v podobě fotografií a nemohou tak působit přímou silou osobního prožitku. Stejně tak není možné čtenáři reprodukovat „metahuman“ – virtuální podobu Karla Kryla, se kterou se návštěvník mohl na výstavě potkat tváří v tvář. Na druhou stranu není zcela ochuzen o multimediální rozměr díky mnoha QR kódům, které odkazují na zvukové nahrávky – nejen písní, ale například i Krylových básní z vysílání rádia Svobodná Evropa. Všechny nahrávky jsou i na samostatné webové stránce.

Recenzovaná kniha, skvěle graficky provedená a na kvalitním křídovém papíře, a samozřejmě i výstava samotná, jsou nejen důstojnou připomínkou dvojitého výročí, ale především zcela novým pohledem na Karla Kryla. Ukazují ho nejen jako zpěváka protestsongů, ale jako básníka, malíře, grafika, vydavatele, manžela, ale především stále hledajícího, nešťastného a doufajícího člověka. Lze přitom jen doufat, že nezůstane jen u tohoto jednoho pokusu. Krylovy myšlenky i Krylovo rozsáhlé dílo si totiž zaslouží odpovídající návrat do veřejného prostoru a doufejme, že se ho jednou dočkáme. I přesto, anebo spíše právě proto, že bylo a stále je mnoha lidem nepohodlné.